

PREZIDENT ČESKÉHO NÁRODNÍHO KOMITÉTU ICOMOS VÁCLAV GIRSA VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE PŘI OSLAVĚ LETOŠNÍHO MEZINÁRODNÍHO DNE PAMÁTEK A HISTORICKÝCH SÍDEL

ARCHITEKT GIRSA SE PODÍLEL NA RESTAUROVÁNÍ HRADU A ZÁMKU V ČESKÉM KRUMLOVĚ.

ROZHOVOR S VÁCLAVEM GIRSOU

Soustavná péče o kulturní odkaz našich předků jako základní úkol

Mezinárodní rada památek a sídel ICOMOS vznikla před 50 lety. Český národní komitét výročí připomněl podzimní konferencí, která se zaměřila mimo jiné také na Benátskou chartu zveřejněnou v roce 1964. O naplňování této mezinárodní úmluvy, naší památkové péči a odborném vzdělávání jejích pracovníků, stejně jako o činnosti Komitétu jsme hovořili s jeho prezidentem Václavem Girsou.

Jak hodnotíte uplynulý rok Českého národního komitétu ICOMOS jako jeho prezident?

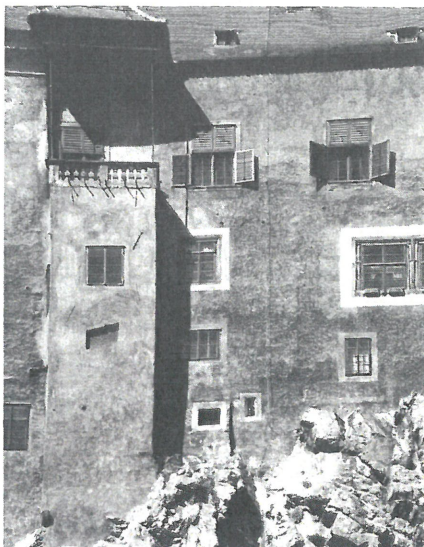
Společně s viceprezidenty Josefem Štulcem, Vlastislavem Ouradou, generální sekretářkou Dagmar Michoinovou a s velkou podporou pracovitých členů exekutivního výboru jsme usilovali o větší srozumitelnost našeho poslání, našich postojů a hlavně o otevřenost ve vztahu k partnerům a k veřejnosti, přičemž trvalým úkolem je širší popularizace smyslu péče o kulturní dědictví.

ICOMOS si letos připomíná 50. výročí založení, stejně jako Český národní komitét. Co považujete za největší úspěchy památkové péče v mezinárodním srovnání?

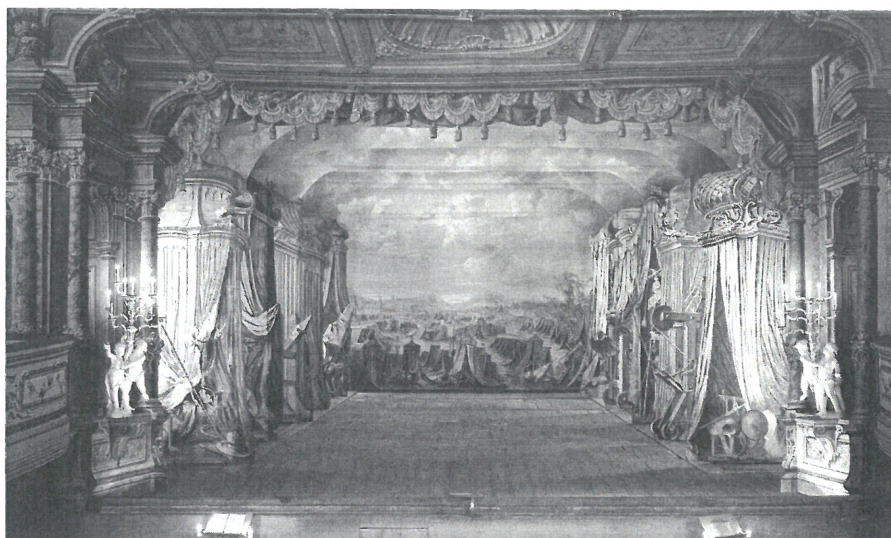
Česká památková péče má tradičně důstojné postavení v širším evropském kontextu. Na její nemalé prestiži v zahraničí se podepsaly významné osobnosti silně angažované v teorii a metodologii památkové péče již od 50. let minulého století. Z doby poslední připomenu především klíčovou osobnost Dobroslava Líbala, prvního porevolučního prezidenta Komitétu, a Josefa Štulce, dlouholetého prezidenta a dnes viceprezidenta a čestného prezidenta Komitétu. Dobré jméno české památkové péče v posledních 15 až 20 letech bylo udržováno a posilováno i řadou těch realizací z oblasti restaurování a konzervace našich významných památek, které získaly prestižní ocenění mezinárodní odbornou komunitou. Na domácím hřišti je to žel, jak víte, trochu jinak.

Mohl byste krátce přiblížit výsledky pravidelné podzimní konference Českého národního komitétu?

TEXT DAGMAR KOŽELUHOVÁ, JAN ČERVINKA
FOTO LADISLAV BEZDĚK, TOMÁŠ EFLER,
ARCHIV VÁCLAVA GIRSY, WIKIMEDIA
COMMONS

DETAIL JIŽNÍHO PRŮČELÍ HORNÍHO HRADU
V ČESKÉM KRUMLOVĚ PO KONZERVACI

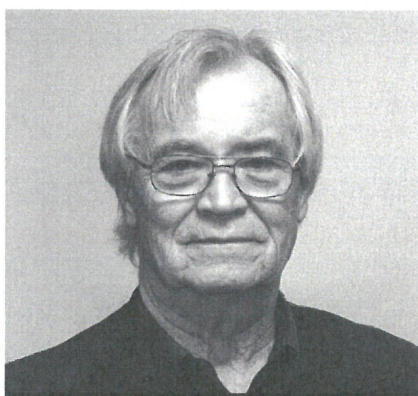

OBNOVENÝ INTERIÉR ZÁMECKÉHO BAROKNÍHO DIVADLA V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Od vzniku Benátské charty uplynulo půl století, ta větší časová vzdálenost svádí k zapomínání, k přehlížení jejího významu. Konference sloužila k společnému zamyšlení, k připomenutí společných zásad, ideových postulátů v kontextu s aktuálním děním v oboru. Konference znovu potvrdila nadčasovost sdělení Benátské charty a důležitost stálého připomínání platnosti jejích principů.

Jak se podle vás daří v České republice naplňovat principy mezinárodních úmluv z Benátek, Florencie a Washingtonu?

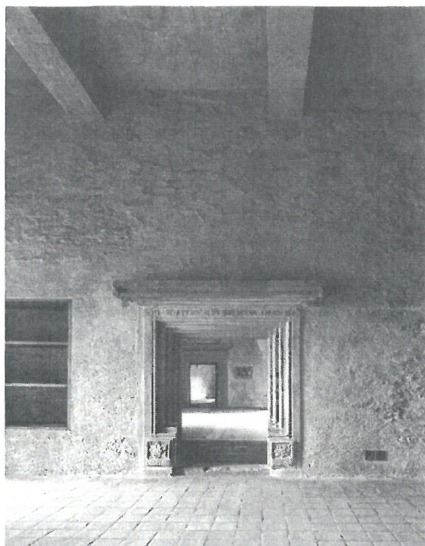
To je v očekávání stručné odpovědi docela složitá otázka. Procesu obnovy kulturního dědictví se účastní celá řada typů subjektů různorodých profesí s odlišnými zájmy, prioritami i motivacemi. V tomto složitém řetězci, neustále se měnícím živém proudu společenského dění urychlovaném generačními proměnami, není nikdy nic vybojováno definitivně. Je zapotřebí stále znovu a znovu obhajovat význam zachování památek i praktickými kroky cílit k zlepšování péče o ně. Památková péče nestojí na těch nejpevnějších základech, nepoživá žel ten společenský respekt, který by odpovídal významu jejího poslání. A tak se daří někde více a někde méně naplňovat principy vycházející též z mezinárodních úmluv, na nichž se česká památková péče podílela, s nimiž se česká památková péče ztotožnila a k jejichž dodržování se český stát přihlásil. A tak nyní do diskuze alespoň jeden příklad v ná-

VÁCLAV GIRSA

- narodil se v roce 1945
- vystudoval architekturu na Fakultě stavební ČVUT v Praze a na Akademii výtvarných umění u Františka Cubra
- v letech 1971 až 1990 působil ve Státním ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze
- od roku 1990 je pedagogicky činný na Fakultě architektury ČVUT v Praze, od roku 1995 jako docent, v roce 2008 jmenován profesorem
- v roce 1991 založil s Miloslavem Hanzlem respektovaný ateliér obnovy a konzervace historických staveb GIRSA AT
- za úspěšné realizace obnov byl opakovaně oceněn jak v České republice, tak v zahraničí
- od roku 2015 je prezidentem Českého národního komitétu ICOMOS

vaznosti na konkrétní zásadu, cituji článek 4 Benátské charty: „Konzervace památek ukládá především soustavnost jejich údržby.“ Jasná řeč. Věci v životě nejsou jednoduché, přesto nechť čtenář posoudí, zdali konkrétně, například v péči o naše nejvýznamnější památky – soubor státních hradů a zámků, je toto zcela elementární pravidlo respektováno. Zdali stát zajišťuje systematicky plánovanou a kontinuální odbornou údržbu těchto klíčových areálů přidělem pravidelných a rozsahem přiměřených prostředků – podle zodpovědně sestaveného plánu na základě skutečných potřeb pro fundované a šetrné zacházení s památkou? Nelze zastírat, že v praxi péče o státní hrady a zámky žel stále setrvávají zažitě přístupů z komunistické éry. Systém pravidelné základní údržby tohoto mimořádně hodnotného souboru stále není ani po 25 letech od revoluce kvalifikovaně propracován. Tyto významné památky se staly obětí trendu neustálého zvyšování návštěvnosti (jakéhosi „vydojování“), aniž by se získané finanční prostředky vracely v potřebné míře a v odpovídajícím časovém rozvrstvení zpět tam, kam patří. Kasteláni jsou hodnoceni především za docílení vyšší návštěvnosti, a tak zde nastupují prioritně více méně komerční zájmy (proto zaznamenáváme nárůst takzvané „hejkalizace“). Podfinancovaný dotační systém připomíná spíše loterii. Praxe s využitím jednorázových, a leckdy i stamilionových injekcí z evropských fondů do obnovy několika vybraných areálů zmiňované-

DALŠÍ VÝZNAMNOU REALIZACÍ ATELIÉRU ARCHITEKTA GIRSY BYL HRAD LIPNICE.

VÁCLAV GIRSA SE PODÍLEL TAKÉ NA KONZERVACI PURKRABSTVÍ HRADU BEZDĚZ.

ho segmentu vyvolává řadu otázek a v některých případech oprávněných pochyb nejen o kvalitě a trvalém zhodnocení prostředků z hlediska památkové péče, ale o elementární efektivnosti. Dotýkám se bolestivého problému, ale rád bych se vyhnul příliš formální odpovědi v obecné poloze.

Na co se Český národní komitét zaměří v příštím roce?

Kromě náročné běžné agendy Komitétu a pokračování v aktivitách roku 2015 bychom rádi byli co nejvíce užiteční vlastníkům památek a všem, kdo se ochranou kulturního dědictví zabývají nebo se jí dotýkají. V praxi jde tedy o zaměření pozornosti na domácí prostředí. Myslím tím nejen bližší součinnost se Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska, na které jsme se nyní dohodli s předsedou Sdružení Liborem Honzárkem, ale řadu dalších aktivit formou přednášek, výstav, zkrátka popularizačních akcí širšího dosahu.

Jako architekt jste založil úspěšný ateliér zaměřený na obnovu a konzervaci historických staveb. Který projekt byl pro vás největší výzvou?

Nezáleželo nám na tom, zda se jednalo o exkluzivní dílo nebo obyčejný starý dům. Vždy jsme na začátku každé akce měli a stále máme velkou trému. Proces obnovy je vždy dílem kolektivním, výsledek je vždy odrazem mezioborové spolupráce širšího kolektivu. V této souvislosti určitě nelze nevzpomenout na restaurování jižního prů-

čelí Horního hradu českokrumlovského, na které jsme se těšili po dokončení konzervace dvorních průčelí purkrabství hradu Bezděz, tedy 10 let předtím, než krumlovská akce přišla na pořad dne. Postupné práce na záchraně královského Bezdězu vyplnily velkou část života našeho ateliéru a věřím, že měly velký smysl a snad i trvalejší hodnotu, stejně tak jako obnova zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově. Skutečnou výzvou byla Müllerova vila, do značné míry i proto, neboť nás zpočátku provázela nedůvěra kolegů architektů – našich i ze zahraničí. Velké zážitky nám přinesla spolupráce na obnově lotyšského hradu Bauska.

U naší práce vždy záleží hodně na tom, jakého získáte partnera, jaké okolnosti vám předurčí ty spolupracovníky, které si zpravidla nemůžete vybrat (investory, pracovníky státní památkové péče, restaurátory, stavební firmy, technology, zpracovatele stavebněhistorických průzkumů). Dnes si uvědomuji, že jsme měli v tomto směru opravdu velké štěstí. Právě díky skvělým spolupracovníkům a stejnosměrnému zaujetí pro věc se podařilo udělat za minulých 20 let kus slušné práce. Za dnešních podmínek by to myslím vůbec nebylo reálné, což by měl být podnět k vážnému zamyšlení. Tolik se toho změnilo. Myslím tím například na současnou praxi s negativními důsledky systému výběrových řízení podle nejnižší ceny – s diskriminací odbornosti a s velmi nepřízní-

vým dopadem na kvalitu a efektivitu péče o památky.

Dlouhodobě působíte jako pedagog na Fakultě architektury ČVUT v Praze, kde vedete Ústav památkové péče. Co studenti architektury na obnově historických staveb nejvíce zajímá?

Ve středoškolské přípravě není v potřebné míře věnována pozornost pěstování vztahu ke kulturnímu odkazu, respektu k památkám. Je tedy na bedrech pedagogů dvou ústavů naší fakulty, Ústavu teorie a dějin architektury a Ústavu památkové péče, aby podpořili zájem čerstvých studentů o obor, a to co nejdříve po zahájení studia. Historické prostředí má pro život společnosti mimořádný význam a je co napravovat, neboť naše země byla v minulém půlstoletí silně zdevastována. Receptem na nápravu není vstup globalizované moderní architektury (inspirované kdečím z různých světadílů) a spektakulární supermodernizace naší země. Česká krajina je intimní a velmi choulostivá na velká gesta, světovosti nedocílíme, když ji osázíme mrakodrapy. Jsme přesvědčeni, že nová architektura by měla navazovat a začleňovat se – receptem je pietní přístup k dochovaným hodnotám a hledání takové tváře soudobé tvorby, která vychází z našich kulturních kořenů a respektuje tradiční hodnoty. Nová architektura by měla být do stávajícího prostředí komponovaná harmonicky, neprvoplánově, bez brutálních kontrastů. To si

ARCHITEKT GIRSA SPOLUPRACOVAL NA PROJEKTU HRADNÍHO MUZEA V ČESKÉM KRUMLOVĚ.

PROFESOR VÁCLAV GIRSA SE SVÝMI STUDENTY NA LETOŠNÍM VELETRHU PAMÁTKY 2015

myslím naše studenty nejen zajímá, ale mnohdy dosahují velmi pozoruhodných výsledků, které by mohly být svojí citlivostí klidně návodem pro praxi. Zájem o citlivější přístup podporujeme zadáváním nejen akademických témat, ale hlavně řešením konkrétních úkolů. Kontakt s obcemi a městy je oboustranně podnětný, veřejnými výstavami studentských prací a diskuzemi s občany získávají studenti hlubší vztah k historickému dědictví a seznámení s realitou je přínosem pro jejich odbornou přípravu před vstupem do praxe. Motivaci studentů posilujeme i studentskou soutěží o Cenu Břetislava Štorma pořádanou s privátní podporou ve spolupráci s Českým národním komitétem ICOMOS, kterou jsme již letos posedmé završili letní semestr výuky.

Na co by se podle vás jako dlouholetého profesionála v památkové

péči měl obor více zaměřit? Co vás v poslední době potěšilo?

Památková péče by se měla velmi intenzivně zaměřit na soustavné odborné vzdělávání svých pracovníků (odborných i administrativních) a na profesionalizaci včetně výchovy k vstřícnému pozitivnímu jednání s veřejností. V posledních letech rostou stížnosti na pracovníky památkové péče, nejen na jejich nízkou odbornost, ale na jejich nevhodné vystupování. Osobně jsem se s tím setkal v poslední době vícekrát zejména u mladších pracovníků, kteří nedostatek zkušeností zastírají arogancí. To je ale pro obor medvědí služba. Vyplývá to z toho, že výchově mladých pracovníků Národního památkového ústavu není věnována dostatečná systémová pozornost, vše jde stále jen jakýmsi samospádem. V generační obměně, která logicky přichází, jsou přezírány velmi důležité zkuše-

nosti předchozí generace. Zkrátka je co napravit.

Určitě mě ale potěšil vzrůstající zájem o problematiku zachrany kulturního odkazu (u studentů na Fakultě architektury i ve společnosti) i opravdu pozitivní úctyhodné výsledky úsilí některých jednotlivců a občanských iniciativ, kterým nejsou kulturní hodnoty naší země lhostejné.

Co byste vzkázal všem, kterým není péče o kulturní dědictví lhostejná?

Péče o kulturní odkaz našich předků je jedním z prvořadých celospolečenských úkolů. To by neměla být prázdná fráze, jak se může někomu zdát. Zkusme se každý zamyslet nad tím, jak přispět k tomu, aby se věc ochrany památek stala samozřejmou součástí veřejného povědomí a zodpovědnosti za uchování kvalitního životního prostředí pro další generace. ■

ICOMOS

Mezinárodní rada památek a sídel (International Council on Monuments and Sites) je mezinárodní nevládní organizace sídlící v Paříži. Organizace se zabývá ochranou kulturního dědictví na celosvětové úrovni. Zajišťuje pro UNESCO zpracování komplexních odborných posudků statků navrhovaných členskými státy k zápisu na Seznam světového dědictví. Činností svých členů šíří a popularizuje principy péče o kulturní dědictví a v případě nutnosti organizuje či podílí se na veřejných kampaních za záchranu ohrožených památek. Pečlivě sleduje a šíří proces vědeckého poznání i praxe péče o kulturní dědictví. Český národní komitét ICOMOS vznikl v roce 1965 a v nezávislé odborné pozici se podílí na všech výše charakterizovaných činnostech Mezinárodní rady památek a sídel.

www.icomos.cz

